

Sygn. akt V CSK 296/16

POSTANOWIENIE

Dnia 10 lutego 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Maria Szulc (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Mirosław Bączyk

SSA Agata Zając

w sprawie z wniosku B. N. i M. N.

przy uczestnictwie Operatora Gazociągów Przesyłowych G. S.A.

o ustanowienie służebności przesyłu,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 10 lutego 2017 r.,

skargi kasacyjnej wnioskodawców od postanowienia Sądu Okręgowego
w C.

z dnia 27 stycznia 2016 r., sygn. akt VI Ca .../15,

oddala skargę kasacyjną.

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem Sąd Okręgowy w C. oddalił apelację wnioskodawców od wyroku Sądu Rejonowego w C., którym został oddalony wniosek o ustanowienie służebności przesyłu.

Sąd Okręgowy ustalił, że wnioskodawcy są właścicielami nieruchomości położonej w K., w skład której wchodzi również kupiona w dniu 16 kwietnia 2002 r. działka oznaczona numerem 236/15, pierwotnie stanowiąca część działki nr 236/1. Przebiega przez nią gazociąg wybudowany w oparciu o decyzję Powiatowej Rady Narodowej w C. z dnia 5 maja 1972 r. nr SW.II-60/7/72 wydaną na podstawie art. 35 i 36 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 12 marca 1958 r. o zasadach i trybie wywłaszczania nieruchomości (jedn. tekst: Dz. U. 1974 r., Nr 10, poz. 64 ze zm.; dalej „u.z.t.w.n.”). Decyzja została wydana na wniosek [...] Okręgowych Zakładów Gazownictwa, do którego dołączono między innymi wykazy użytkowników gruntów Gromad [...]. W wykazie nieruchomości położonych na trasie gazociągu w obrębie K. wpisano między innymi działki nr 448 (ul. M.), 246, 257 (ulica K.), 246, 236/2 - rola i 236 - las. W wykazie użytkowników gruntów błędnie wpisano numer działki 448 zamiast prawidłowego 449 (ul. M.) oraz błędnie zamiast działki nr 236/1 wpisano działkę nr 246, obie stanowiące własność J. G. Decyzja została wydana zgodnie z poprzedzającą ją decyzją lokalizacyjną z dnia 17 sierpnia 1971 r. i decyzją z dnia 3 marca 1972 r. o zatwierdzeniu planu realizacyjnego trasy gazociągu. W treści decyzji zezwolono przedsiębiorcy przesyłowemu na budowę gazociągu oraz na konserwację w czasie użytkowania na nieruchomości położonej na trasie budowy i stanowiącej własność J.G..

Sąd Okręgowy uznał za wyczerpującą argumentację Sądu Rejonowego w zakresie przyjęcia, również na podstawie opinii biegłego, że imienna decyzja wydana w stosunku do J.G. obejmowała zakresem przedmiotowym działkę nr 236/1 oraz uznania za omyłkowy wpis w wykazie użytkowników zamiast tej działki - działki nr 246, spowodowanego tym, że była ona właścicielką obu tych działek. Uznał także za niezasadny zarzut naruszenia art. 2 § 3 w zw. z art. 7 i 10 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej i wskazał, że Sąd pierwszej instancji nie uzupełnił treści decyzji administracyjnej a ustalił, w oparciu o dostępny materiał

dowodowy, że dotyczy ona nieruchomości wnioskodawców. W ocenie Sądu wymóg skonkretyzowania nieruchomości w decyzji administracyjnej został spełniony, bo stosowanie dzisiejszych standardów postępowań wyłączeniowych do realiów lat siedemdziesiątych XX wieku prowadziłoby do zakwestionowania niemal każdej ówczesnej decyzji.

Odnosząc się do zarzutów naruszenia przepisów postępowania, wskazał, że zarzut uniemożliwiania zadawania pytań biegłego stoi w sprzeczności z zapisem rozprawy, a nadto wnioskodawca nie złożył zastrzeżenia w trybie art. 162 k.p.c. Sąd przed wydaniem orzeczenia wprowadził nie zapoznał się z pismem z dnia 21 sierpnia 2015 r., zawierającym merytoryczne zastrzeżenia do opinii biegłego, ale zostało ono złożone z uchybieniem 14 - dniowego terminu określonego przez Sąd i podlegało pominięciu na podstawie art. 207 § 6 k.p.c., a nadto jego treść nie mogła mieć wpływu na rozstrzygnięcie, bo zweryfikowanie zastrzeżeń wymagało wiedzy specjalistycznej i Sąd nie mógł ich zweryfikować, a wnioskodawca nie wniósł o dopuszczenie dowodu z opinii uzupełniającej lub opinii innego biegłego.

W rezultacie podzielił dokonaną ocenę prawną wniosku prowadzącą do konkluzji, że uczestniczące służby skutecznie uprawnienie do korzystania z nieruchomości w zakresie określonym w art. 35 ust. 2 u.z.t.w.n., co czyni niezasadnym wniosek o ustanowienie służebności przesyłu.

W skardze kasacyjnej wnioskodawcy zarzucili naruszenie prawa materialnego przez niewłaściwe zastosowanie art. 35 u.z.t.w.n., niezastosowanie art. 305² § 2 w zw. z 305¹ k.c. oraz art. 64 ust. 1, 2 i 3 i 87 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, a naruszenie przepisów postępowania wywiedli z naruszenia art. 2 § 3 i 244 § 1 k.p.c. w zw. z art. 7 i 10 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej oraz art. 16 § 1 k.p.a., naruszenia art. 6 k.c., 232 i 233 k.p.c., naruszenia art. 217 § 1 i 2, 227, 232, 286 w zw. z 382 k.p.c. Wnieśli o uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi drugiej instancji.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Sądu Najwyższego, zakaz oparcia skargi na zarzutach dotyczących ustalenia faktów lub dowodów, określony w art. 398³ § 3 k.p.c., oznacza niedopuszczalność powoływania się przez skarżącego w ramach drugiej podstawy kasacyjnej na wadliwość wyroku sądu drugiej instancji polegającą na ustaleniu faktów lub niewłaściwie przeprowadzonej ocenie dowodów. Również art. 398¹³ § 2 *in fine* stwierdza, że Sąd Najwyższy jest związany ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia. Sąd Najwyższy jest sądem prawa, a nie sądem faktu i nie dokonuje kontroli prawidłowości oceny dowodów przeprowadzonej przez sąd drugiej instancji, w tym prawidłowości dokonanych ustaleń faktycznych. Argumenty podniesione w uzasadnieniu zarzutu i zmierzające do wykazania, że Sąd drugiej instancji naruszył określone w art. 233 § 1 k.p.c. granice swobodnej oceny dowodów, nie mogą być zatem skuteczne, nawet jeżeli w powiązaniu z tym przepisem został wskazany art. 6 k.c. oraz art. 232 k.p.c. (wyroki Sądu Najwyższego z dnia 5 września 2008 r., I CSK 117/08, z dnia 24 września 2009 r., II UK 19/09, z dnia 25 czerwca 2008 r., II UK 327/07 nie publ.).

Nie zasługuje na uwzględnienie zarzut naruszenia art. 217 § 1 i 2, 227, 232, 286 w zw. z 382 k.p.c., który skarżący uzasadniają nieuwzględnieniem ich zarzutów do opinii biegłego, pominiętych przez Sąd Rejonowy i nieprzeprowadzeniem z urzędu dowodu z ponownej opinii przez Sąd drugiej instancji. Jak trafnie wskazał Sąd Okręgowy, pismo z zarzutami do uzupełniającej opinii zostało złożone z uchybieniem terminowi zakreślonemu przez Sąd, wnioskodawcy nie złożyli zastrzeżenia w trybie art. 162 k.p.c., co pozbawia ich prawa do powoływania się na ewentualne uchybienia przepisom postępowania, a nadto pełnomocnik wnioskodawców był obecny w toku przesłuchania biegłego i mógł przedstawić zarzuty biegłemu i uzyskać stosowne wyjaśnienie wątpliwości. Skoro tego nie uczynił, nie może obecnie stawiać zarzutu Sądowi drugiej instancji, że wobec braku wniosku strony nie powołał z urzędu kolejnego biegłego, skoro w ocenie Sądu złożona opinia była przydatna dla rozstrzygnięcia. Artykuł 232 zd. 2 k.p.c. stanowi wyjątek od zasady kontradyktoryjności, a więc dopuszczenie przez sąd dowodu z urzędu może nastąpić jedynie wtedy, gdy nie ma innej możliwości doprowadzenia do właściwego rozstrzygnięcia sprawy. Jest to prawo sądu,

a nie obowiązek i skorzystanie z tego uprawnienia uzależnione jest od oceny sytuacji procesowej danej sprawy, natomiast nie może być wynikiem niekorzystania ze środków procesowych przez stronę, zwłaszcza reprezentowaną przez zawodowego pełnomocnika.

Jak można wywieść z łącznego uzasadnienia zarzutów prawa materialnego, skarżący kwestionują ocenę, że decyzja z dnia 5 maja 1972 r., wydana na podstawie art. 35 u.z.t.w.n., obejmuje swym zakresem przedmiotowym działkę wnioskodawców oznaczoną numerem 236/15 i stanowi źródło uprawnienia uczestniczki do korzystania z nieruchomości w zakresie dostępu do urządzeń przesyłowych w celu wykonywania czynności związanych z ich konserwacją.

Elementem stanu faktycznego sprawy jest sytuacja prawna wywołana decyzją administracyjną i sąd jest związany stanem prawnym przez nią wytworzonym, co wynika zarówno z normatywnego jej charakteru, jak i podziału kompetencyjnego pomiędzy sądownictwem powszechnym i administracyjnym. Niedopuszczalne jest zatem kwestionowanie jej merytorycznej zasadności i sąd powszechny nie jest władny badać prawidłowości jej podjęcia (uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 9 października 2007 r., III CZP 46/07, OSNC 2008 r., nr 3, poz. 30, postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 czerwca 2009 r., III CZP 29/09, nie publ., wyroki z dnia 26 sierpnia 2009 r., I CSK 26/09, OSNC-ZD 2010 r., Nr A, poz. 22, z dnia 16 grudnia 2009 r., I CSK 175/09, OSNC 2010, nr 7-8, poz. 115). Jak wskazał Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 26 września 2014 r., IV CSK 724/13 (nie publ.), z uwagi na skutki prawne decyzji, wydanej na podstawie art. 35 u.z.t.w.n., powinna ona od strony przedmiotowej określać nieruchomość, której dotyczy, a uczestnikiem postępowania administracyjnego powinien być właściciel nieruchomości, z tym że nie wskazanie wszystkich stron, nie pozbawia osoby nieuczestniczącej przymiotu strony, przysługuje jej bowiem prawo żądania wznowienia postępowania administracyjnego. Wyjaśnił również, iż sąd w sprawie cywilnej jest związany zakresem przedmiotowym decyzji i w zakresie ustalenia tego zakresu nie mieści się wprawdzie badanie jaki powinien być prawidłowy zakres przedmiotowy rozstrzygnięcia, natomiast mieści się badanie jaki rzeczywiście był ten zakres. Postępowanie dowodowe nie może zmierzać do

modyfikacji decyzji ostatecznej, w tym również do uzupełnienia jej zakresu przedmiotowego.

Podzielić trzeba wyrażony w tym orzeczeniu pogląd, że w razie niedokładnego określenia nieruchomości, której decyzja dotyczy, ustalenie jej zakresu przedmiotowego może nastąpić przy wykorzystaniu innych elementów zawartych w jej treści, w tym wymienionych stron postępowania, jeżeli pozwala to na przyporządkowanie nieruchomości tym stronom. Mieć trzeba również na uwadze, że zgodnie z art. 107 § 1 k.p.a. obligatoryjnym elementem decyzji administracyjnej jest jej uzasadnienie, które choć nie jest jej elementem konstytutywnym, to w sytuacji gdy osnowa decyzji nie odzwierciedla w sposób czytelny wszystkich elementów rozstrzygnięcia, dopuszczalne jest ich uszczegółowienie na podstawie faktów w nim zawartych (wyrok Wojewódzkiego Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 23 lutego 2012 r., II SA/Kr 174/11, nie publ.). W razie niedokładnego wskazania oznaczenia nieruchomości w osnowie decyzji wydanej na podstawie art. 35 u.z.t.w.n. badaniu podlegają również dane zawarte w jej uzasadnieniu.

Z treści decyzji wynika, że decyzja została wydana na wniosek przedsiębiorcy przesyłowego z dnia 23 marca 1972 r., a także, iż zezwolono temu przedsiębiorcy na budowę gazociągu oraz na konserwację w czasie użytkowania na nieruchomości, stanowiącej własność J.G. zamieszkałej w K. Rozstrzygnięcie to dotyczy nieruchomości położonej na trasie budowy gazociągu, przy czym podstawę zezwolenia stanowi zaświadczenie o lokalizacji szczegółowej wydane przez Prezydium Powiatowej Rady Narodowej Wydział Budownictwa, Urbanistyki i Architektury w C.. Decyzja wymieniała więc imiennie właściciela nieruchomości i dotyczyła nieruchomości znajdującej się we wsi K. na trasie przebiegu gazociągu. Nie ma wątpliwości, że J. G. była właścicielką nieruchomości, w skład której wchodziła zarówno działka nr 246, jak i nr 236/1, przez które miał przebiegać gazociąg i na których został zbudowany. Przyporządkowanie tych działek konkretnemu właścicielowi nie może budzić wątpliwości. Wbrew twierdzeniu skarżących, z treści decyzji nie wynika, że dotyczy ona tylko działki nr 246, nie zamieszczono w niej bowiem żadnego numeru ewidencyjnego działek, a pojęcie nieruchomości jest szersze niż pojęcie działki oznaczonej ewidencyjnie. Oznaczenie nieruchomości było niewątpliwie niedokładne, ale odwołanie się

w decyzji do prawa własności nieruchomości adresata decyzji, a więc strony postępowania administracyjnego oraz określenie nieruchomości przez jej związek z przebiegiem gazociągu, wystarczająco indywidualizuje nieruchomość. Skarżący niezgodnie z treścią decyzji twierdzą, że ówcześni właściciele działki nie zostali w niej wymienieni; przeciwnie, J.G. została wymieniona zarówno w nagłówki, jak i osnowie decyzji. Jeżeli te twierdzenia skarżący wywodzą z wpisów w wykazie użytkowników gruntów gromada K. na trasie przebiegu gazociągu, to również tam J.G. figuruje pod poz. 70 i 72, a wskazanie w obu pozycjach tego samego numeru ewidencyjnego działki 246 (z różnymi danymi dotyczącymi długości przecięcia parceli) wskazuje na oczywistą omyłkę w jednym z tych numerów, co trafnie zauważył Sąd drugiej instancji. Decydujące znaczenie ma treść decyzji, a wykaz ten może mieć tylko pomocnicze znaczenie jako załącznik do wniosku przedsiębiorcy przesyłowego o wydanie decyzji na podstawie art. 35 u.z.t.w.n.

Nie można podzielić zarzutu sprzeczności orzeczenia z art. 64 ust. 1, 2 i 3 oraz art. 87 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

Rozwiązanie ustawowe przyjęte w art. 35 u.z.t.w.n. stanowi ograniczenie prawa własności, niemniej jest dopuszczalne w świetle art. 140 k.c., a tożsame ukształtowanie w zakresie ograniczenia korzystania z nieruchomości przez właściciela zawiera w art. 124, zarówno w tekście pierwotnym, jak i aktualnym, ustawa o gospodarce nieruchomościami, przy czym przewiduje, że decyzja stanowi podstawę do wpisu w księgach wieczystych, jak również poddaje obowiązek udostępnienia nieruchomości egzekucji administracyjnej (ust. 6 i 7). Takie unormowanie uprawnień przedsiębiorcy przesyłowego jest podyktowane interesem społecznym i koniecznością zapewnienia szerokiemu kręgowi odbiorców koniecznych dostaw gazu lub energii elektrycznej.

Mają rację skarżący, że ocena rzeczywistego zakresu przedmiotowego decyzji wydanej na podstawie tego przepisu musi uwzględniać aktualne standardy dotyczące postępowań wywłaszczeniowych i nie można odwoływać się do realiów działania administracji rządowej w ubiegłym wieku. Ograniczenie prawa własności jest jednak dopuszczalne w drodze ustawy a fakt rozstrzygnięcia niezgodnego z oczekiwaniami skarżących nie stanowi podstawy przyjęcia naruszenia wymienionych przepisów.

Z tych względów orzeczono jak w sentencji na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c.

kc

jw